

# EMLÉKEZÉS

## Elhangzott Rabati Magda temetésén

Farkasrét, 2018. március 23.

### *Kísérlet egy rendkívüli, szinte ismeretlen életút felidezésére*

Kedves Magda!

Tudom, Magda nénit illene mondani, de nekem azt megtiltotta, ha tévesztetem, mutató ujjával kedvesen figyelmeztetett. Búcsúznak a feledhetetlen tanárnőtől, a történelem szeretetét diákjainak átadó gyémánt diplomás pedagógustól, a 19. század nagy alakjainak szerelmesétől, egy nehéz sorsú Monarchiabeli család utolsó képviselőjétől.

Temetjük kedves halottunkat, és soha nem fogjuk feledni.

Rabati Magda, aki a 20. század mindennapjainak és sorsfordulatainak hiteles tanúja volt, nem írt emlékiratokat, pedig tudott mindent a múlttól, gondolt is rá sokat, de a mindenkori jelen föladataival volt dolga, egy aktív életen át a tanítással, majd kedves könyvének hőisével, Kossuth Zsuzsával. Végül, ahogy ő mondta néhány éve: „talán túl későn”, de az utolsó pillanatig Görgei Artúrral volt együtt – nap, mint nap. A könyv: A Tábournok vértanú serege 1849. címen készült. A mű sorsának alakulása Budavári tisztelői, kiváló tanítványai, Hermann Róbert történész, és mint az előkészítő munkálatokban nagy részt vállaló Öltevényi Béla kezébe tétetett.

Rabati Magda családjának regénye meghatározta Magda sorsát, a regény a század elején kezdődött, amikor Bécsben Terézia Bauer és Horváth György összeházasodnak.

A Vas megyéből származó György a császárvárosban, pontosabban a Hofburgban szolgál, Teréz házvezetői tanfolyamot végzett. Az összeomlás idején, az udvarral együtt Budapestre jönnek. Az Andrássy úton kapnak lakást, itt kötnek évszázadra szóló, nemzedékeken át egymást segítő barátságot „a bolyi Kutaseknak” emlegetett, ma is Baranyában élő családdal.

Horváth György a Budavári Palota hivatalában, leányuk Teréz az ottani kertészetben kap munkát. A kisebbik leány Vilma, Rabati Magda édesanyja, tanítónőnek tanul. A vörös Tanácsköztársaság idején lesznek először földönfutókká, míg nem Kun Bélának megbukva, ők a Váralja utca 20. földszinti lakásába költözhetnek, a Hauszmann féle Schratt Katalinnak szánt házba. Már csak kis idő és 1926. július 31-én megszületik Rabati Magdolna, de előtte

különös utazásra kerül sor. Gondos előkészítő puhatolódzás után Horváthné Bauer Vilma a Spanyolországi Lequeitióban, a 10 éves Habsburg Ottó magyar „társalkodónője” lesz hosszú hónapokig, hiszen Madeira után akkor ott volt száműzetésben a királyi család. „Németül, de főként magyarul tudó kísérőt kerestek a trónörökös mellé, anyu abban az épülettömbben lakott, ahol a királyi család is. És azon az emeleten egy, az Atlanti óceánra nyíló szobája volt, ahol a bencés tanárok is laktak, akik a kis Ottót tanították, és anyunak egyetlen egy dolga volt, hogy minden nap másfél-két órát kellett a trónörökössel a tengerparton sétálni. És az volt a kikötés, hogy csak magyarul szabad beszélni.” – mesélte nem kis büszkeséggel Rabati Magda az egyik bensőséges interjú-estén, a számtalan alkalom egyikén. Érzékeny és szomorú történetek kerülnek inkább ilyen alkalmakkor gyakorta szóba. „Egy rubeola szövődményeit viselem máig. Betegségem, és annak ellenére, hogy apám elhagyott bennünket, boldog gyerek-kort éltem, mert lehetőségem volt, hogy a nyarakat egész nap a gyönyörű Parkban tölthettem sétálgatva, gyógyulva, egyedüli „civilként” járhattam a Várkert üvegházaiba, a Pálmaházba –



minden zugot, minden szépséget ismerhettem, otthonom, életem részei voltak! Soha nem felejttem!”

1944. március 19. bejöttek a németek, másnap véletlenül nagynénémnek a várban lévő irodájában tartózkodtam, és szemtanúja lettem Kállay Miklós miniszterelnöknek a török követségre történt menekülésének. Azt hiszem ez volt az első találkozásom a Történelemmel... majd a halál szinte érinthető közelsége, amikor október 15-én a szerencsétlen kiugráskor, a Gestapo tizedelésre állította sorba a ház lakóit, amíg elő nem került az az egyetlen testőr, aki lőtt, lelőtt egy német katonát. Végtelenségnek tűnt az idő, míg megtalálták, hiszen úgy adódott, hogy Rabati Magda volt a tizedik a sorban ...

„Novemberben Németországba vitt a vonatunk, ahol rokonaink is voltak. Egy ideig a Metteni bencés kolostorban éltünk Amerikai védelem alatt, azután 1946 nyarán úgy döntöttünk, hogy hazajövünk. A szétlőtt Tabánban egy-egy csomaggal kezünkben botorkálva a látottaktól szinte dermedt némaságban megpillantottuk a kiégett Palotát... A házunk, miről egy amerikai légi felvételt elemezve azt mondták a rokonok, épségben maradt, porig rombolva... Mindent elvesztettünk. A Palota mellett, az őrség épületében húztuk meg magunkat, hihetetlen körülmények között, nagyon nagy szegénységben, amikor aztán innen kitétek „beköltöztünk” a Palotába, az első emeletre, az oroszok mellé. Innen jártam gyalog a Szabadság hídon át, az egyetemre, akkor Szent György tér 5.

volt az én lakcímem, drukkoltam, nehogy rájöjjenek az egyetemen arra, hogy a Szent György tér 5. az a Palotát jelenti...”

Az akkori átépítés kezdetekor 1950-ben, a családnak, négyüknek a Logodi utcabéli piciny lakást utalták ki, ahol leélte hátralévő éveit, végül már magányosan.

Kedves egyetemi professzora, Kosáry Domokos maga mellé ültette a történész vitákon, és még mielőtt eltávolították volna Kosáryt a Kelet-európai Intézetből, megtette Rabati Magdát az intézet díj nélküli könyvtárosává, illetve akadémiai ösztöndíjat szerzett neki. 1950-ben kezdett tanítani, amikor iskolát alapítottak a volt Berzsényi gimnázium helyén, Kossuth Zsuzsanna néven. „Az első tanév kezdeténél volt egy nagy szülői értekezlet, és megjelent Bernáth Aurél, a lányával; azt mondja, hogy szeretné tudni, ki volt ez a Kossuth Zsuzsanna, hogy hova adja a lányát. És akkor az igazgatónő rám mutatott, és én röviden elmondtam a történetét. Erre a Bernáth Aurél a következőt mondta –, hát majdnem elsüllyedtem – ez egy olyan megkapó előadás volt, hogy engedjék meg, hogy a legkedvesebb tanítványával, Csernus Tiborral készíttessen egy képet, és azt nekem ajánlja. Miután nyugdíjba mentem, elvittem az én Csernus képemet Sárbogárdra, a Múzeum Egyesületnek, ahol Meszlényiné Kossuth Zsuzsanna az 1840-es években élt...

1956 októberétől Kosáry Domokossal gyűjtik a forradalom dokumentumait. Az ENSZ, a „magyar ügy” kivizsgálására különbizottságot hozott létre, és 1957 januárjában elkezdték a meghallgatásokat. Kosáry azonnal jelentkezett a francia követnél Jean-Paul Boncournál, beszámolt személyes tapasztalatairól, valamint az összegyűjtött dokumentumok alapján a forradalomhoz vezető út részleteiről. Később föl is használták ezt az anyagot az ENSZ ötös bizottságának jelentésében. Rabati Magdát a megtorlások idején „egy bőrkabátos” követte, aki a Jávorka Sándor lépcső kőkorlátjánál, Logodi utcai lakásuk mellett várakozott '57 őszétől, Kosáry letartóztatásától egészen 1958. nyaráig... Az iratok szerint 1958. június 18-án a zárt tárgyaláson a budapesti Katonai Bíróság Fő utcai épületében a – hazaárulással vádolt, dr Kosáry Domokos perében az egykori tanítvány életmentő tanúvallomást tett. Hogy ez mit jelentett, milyen légkörben történt, hogy milyen kurázi kellett hozzá, talán elég, ha felidézünk, előző nap éjfélkor mondta be a Kossuth rádió Nagy Imréék kivégzését. Kedves professzora, Kosáry négy év börtönt kapott, és akinek későbbi kérésére Rabati Magda nagylelkűen hallgatott minderről – egészen a legutóbbi időkig.



Amikor Nagy Gábor Tamás polgármester tudomására jutott Rabati Magda addig nem ismert életregénye, a testületnek javaslatát megtette, és így 2016. május 20-án a történelemtanár, kutató, író a Budavári Önkormányzat díszpolgára cím jogos birtokosa lett.



Drága Magda, kérem, bocsássa meg nekem, hogy ennyit idéztem beszélgetéseinkből, de minden történetét dokumentumok igazolják, hiteles szavainál nincs jobb kortörténet.

Mint még egy, ez alkalommal az utolsó emlékezés a források sorsáról, a történész féltett kincseinek feláldozásról: 1957 novemberében a könyvtárból még egy pár dolgot –, ami különösen forró volt –, azt betettem a táskámba, és mentem a Lola nénihez. Kosáryné Réz Lola maga a szeretet és a kedvesség. Bámulatos volt. Azt a lelkierőt, ahogy ő ott, engem vigasztalt, sose felejttem el. Ott térdepeltünk a kályha mellett, égettünk, égettünk.

Nekem is voltak személyes dolgok, nagyon előkelő sorszámjegyű Petőfi-körös igazolványom, meg minden; 56 dokumentumai; dobáltuk a kandallóba, égettük. Átkarolt, és vigasztalt.

Egy szót nem ejtett arról, hogy mi van a fiával, engem vigasztalt ott végig.

Azt mondja, ne sírj, kislányom, ne sírj.

És látja, ezek az élet legszebb pillanatai, amikor ilyet élhet át az ember.

Hanák Gábor

